YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

1 päivänä kesäkuuta 2006 *

Asiassa C-169/05,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Cour de cassation (Belgia) on esittänyt 4.4.2005 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 15.4.2005, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Uradex SCRL

vastaan

Union Professionnelle de la Radio et de la Télédistribution (RTD) ja

Société Intercommunale pour la Diffusion de la Télévision (BRUTELE),

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Rosas sekä tuomarit J. Malenovský (esittelevä tuomari), J.-P. Puissochet, S. von Bahr ja U. Lõhmus,

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 19.1.2006 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Uradex SCRL, edustajinaan avocat A. Strowel ja Rechtsanwalt G. Berrisch,

– Union Professionnelle de la Radio et de la Télédistribution (RTD) ja Société Intercommunale pour la Diffusion de la Télévision (BRUTELE), edustajinaan avocat E. Cornu ja avocat F. de Visscher,

– Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello Stato D. Del Gaizo,

– Ruotsin hallitus, asiamiehenään K. Wistrand,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään W. Wils,

kuultuaan julkisasiamiehen 14.2.2006 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta 27 päivänä syyskuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/83/ETY (EYVL L 248, s. 15; jäljempänä direktiivi) 9 artiklan 2 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Uradex SCRL (jäljempänä Uradex) ja Union Professionnelle de la Radio et de la Télédistribution (jäljempänä RTD) sekä Société Intercommunale pour la Diffusion de la Télévision (jäljempänä BRUTELE) ja jossa Uradex vaatii, että RTD:n jäsenet ja erityisesti BRUTELE velvoitetaan lopettamaan sen ohjelmistoon kuuluvien esitysten kaapeleitse tapahtuva edelleen lähettäminen.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Direktiivin johdanto-osan 27 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

"muista jäsenvaltioista tulevien ohjelmien edelleenlähetys kaapeleitse kuuluu tekijänoikeuden sekä tietyissä tapauksissa tekijänoikeuden lähioikeuksien alaan; kaapelilähetystoiminnan harjoittajan on siis saatava kutakin edelleenlähetettävää ohjelmaosuutta varten kaikkien oikeudenhaltijoiden lupa; tätä direktiiviä sovellettaessa nämä luvat on periaatteessa annettava sopimuksella – –".

4 Direktiivin johdanto-osan 28 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

"sen varmistamiseksi, etteivät tiettyjä ohjelmien osia koskevia oikeuksia saaneet ulkopuoliset oikeuksiaan käyttäessään voi vaarantaa sopimusjärjestelyjen toimivuutta, olisi kaapeleitse tapahtuvan edelleenlähetyksen ominaisuuksien sitä vaatiessa säädettävä luvanantamisoikeuden käytöstä yksinomaan yhteisesti, mitä varten säädettäisiin velvoitteesta käyttää yhteisvalvontajärjestöä; luvanantamisoikeus sinänsä säilyy muuttumattomana, ja ainoastaan sen käyttöä säännellään tietyssä määrin, minkä vuoksi oikeus luvan antamiseen kaapeleitse tapahtuvaan edelleenlähetykseen voidaan edelleen luovuttaa; – –".

5 Direktiivin 8 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että muista jäsenvaltioista tulevien lähetysten edelleenlähetys kaapeleitse niiden alueella tapahtuu voimassa olevat tekijänoikeudet ja lähioikeudet huomioon ottaen sekä tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien haltijoiden ja kaapelilähetystoiminnan harjoittajien välisten yksilöllisten sopimusten tai yhteissopimusten perusteella."

6 Direktiivin 9 artiklan, jonka otsikko on "Kaapeleitse tapahtuvaa edelleenlähetystä koskevan oikeuden käyttö", sanamuoto on seuraava:

"1. Jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien haltijoiden oikeutta antaa kaapelilähetystoiminnan harjoittajalle lupa lähetyksen edelleenlähetykseen kaapeleitse tai evätä se voi käyttää ainoastaan yhteisvalvontajärjestö.

2. Kun oikeudenhaltija ei ole antanut oikeuksiaan yhteisvalvontajärjestön hallinnoitaviksi, pidetään sitä yhteisvalvontajärjestöä, joka valvoo samaan lajiin kuuluvia oikeuksia, oikeutettuna hallinnoimaan hänen oikeuksiaan. Jos useat yhteisvalvontajärjestöt hallinnoivat tähän lajiin kuuluvia oikeuksia, oikeudenhaltija voi itse nimetä yhteisvalvontajärjestön, jonka tehtävänä oikeudenhaltijan oikeuksien hallinnointia on pidettävä. Tässä kohdassa tarkoitetulla oikeudenhaltijalla on kaapelilähetystoiminnan harjoittajan ja sen yhteisvalvontajärjestön, jonka tehtävänä tämän oikeuksien hallinnointia on pidettävä, välisen sopimuksen perusteella samat oikeudet ja velvoitteet kuin oikeudenhaltijoilla, jotka ovat antaneet oikeuksiensa puolustamisen tämän yhteisvalvontajärjestön tehtäväksi – –

– – ."

Kansallinen lainsäädäntö

7 Loi relative au droit d'auteur et aux droits voisinsin (tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista annettu laki), joka on annettu 30.6.1994 (Moniteur belge 27.7.1994, s. 19297; jäljempänä laki), 36 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Jollei sopimuksessa toisin määrätä, esittävä taiteilija siirtää audiovisuaalisen teoksen tuottajalle esityksensä audiovisuaalista käyttöä koskevan yksinoikeuden – –."

8 Lain osastoon, jonka otsikko on "Kaapeleitse tapahtuva edelleenlähetys", sisältyy 51 §, jossa säädetään seuraavaa:

"Edeltävien lukujen mukaan ja jäljempänä esitetyllä tavalla tekijällä ja lähioikeuksien haltijoilla on yksinoikeus antaa lupa teostensa ja esitystensä kaapeleitse tapahtuvaan edelleenlähettämiseen."

9 Samassa osastossa olevan 53 §:n 1 ja 2 momenttiin sisältyvät säännökset, joilla on saatettu direktiivin 9 artiklan 1 ja 2 kohta osaksi Belgian oikeusjärjestystä ja jotka vastaavat sanamuodoltaan näitä direktiivin säännöksiä.

Pääasia

10 Uradex, joka on esittävien taiteilijoiden lähioikeuksien yhteisvalvontajärjestö, vaati tribunal de première instance de Bruxellesissa, että kyseinen tuomioistuin vahvistaa, että kaapelilähetystoiminnan harjoittajat, jotka ovat RTD:n jäseniä, ja erityisesti BRUTELE, loukkaavat Uradexin hallinnoimia oikeuksia, kun ne lähettävät edelleen kaapeleitse ilman Uradexin lupaa ja siis lain 51 ja 53 §:n vastaisesti esittävien taiteilijoiden esityksiä, jotka kuuluvat Uradexin ohjelmistoon. Uradex vaati myös, että kukin kyseessä olevista toiminnan harjoittajista velvoitetaan lopettamaan kyseisten esitysten kaapeleitse tapahtuva edelleenlähetys.

11 Uradexin vaatimus hylättiin, ja se valitti cour d'appel de Bruxellesiin.

12 Kyseinen tuomioistuin katsoi sekä audiovisuaalisten esitysten että muiden esitysten osalta ensinnäkin, että vaikka lähioikeuksien yhteisvalvontajärjestöillä on yksinoikeus antaa lupa näiden esitysten kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen (jäljempänä edelleenlähetystä koskeva oikeus) tai evätä se, tämä oikeus koskee kuitenkin vain niitä oikeuksia, jotka on annettu näiden järjestöjen hallinnoitaviksi.

13 Cour d'appel de Bruxellesin mukaan lain 53 §:n 2 momentissa, jolla pannaan täytäntöön direktiivin 9 artiklan 2 kohta, ei nimittäin säädetä, että tällainen valvontajärjestö käyttää niiden taiteilijoiden edelleenlähetystä koskevaa oikeutta, jotka eivät ole antaneet oikeuksiaan sen hallinnoitaviksi, toisin kuin on – kun otetaan huomioon lain 53 §:n 1 momentti – niiden taiteilijoiden osalta, jotka ovat antaneet oikeutensa sen hallinnoitaviksi.

14 Lain 53 §:n 2 momentissa säädetään cour d'appel de Bruxellesin mukaan vain, että tätä järjestöä "pidetään oikeutettuna hallinnoimaan heidän oikeuksiaan", mikä, kun otetaan huomioon, että kyseinen hallinnointi on luonteeltaan lähinnä varainhallintaan liittyvää, tarkoittaa todellisuudessa lähinnä kyseisistä esityksistä saatavien korvauksien perintää ja niiden maksamista esityksiin liittyvien oikeuksien haltijalle.

15 Lisäksi cour d'appel de Bruxelles katsoi, että audiovisuaalisten esitysten osalta Uradex ei voi, kun otetaan huomioon lain 36 §, käyttää kaapeleitse tapahtuvaa edelleenlähetystä koskevaa oikeutta edes niiden taiteilijoiden osalta, jotka ovat antaneet oikeutensa tämän järjestön hallinnoitaviksi. Kyseisessä säännöksessä nimittäin otetaan käyttöön lakiin perustuva olettama siitä, että taiteilija on siirtänyt edelleenlähetystä koskevan oikeutensa tuottajalle. Yhteisvalvontajärjestö toimii cour d'appel de Bruxellesin mukaan kuitenkin edustamiensa esittävien taiteilijoiden lukuun, eikä se voi hallinnoida muita oikeuksia kuin niitä, jotka kyseisillä taiteilijoilla on. Uradexin antama lupa olisi tarpeen ainoastaan, jos Uradex kumoaisi lain 36 §:n mukaisesti tämän olettaman osoittamalla, että kyseessä olevat taiteilijat ja tuottajat ovat tehneet sopimuksia, joissa edelleenlähetystä koskevan oikeuden siirto on suljettu pois, tai muuten, jos Uradex edustaisi audiovisuaalisten teosten tuottajia. Cour d'appel de Bruxellesin mukaan tässä asiassa ei ole kyse tällaisesta tilanteesta.

16 Edellä esitetyn perusteella cour d'appel de Bruxelles totesi, että vaatimus oli ainoastaan osittain perusteltu. Se totesi yhtäältä erityisesti, että BRUTELE loukkaa muita kuin audiovisuaalisia esityksiä lähettäessään niiden esittävien taiteilijoiden lähioikeuksia, jotka ovat antaneet kyseiset oikeutensa Uradexin hallinnoitaviksi, ja näin ollen se määräsi edelleen lähettämisten lopettamisesta, koska Uradex ei ollut antanut niitä koskevaa lupaa. Toisaalta se hylkäsi valituksen muilta osin.

17 Uradex valitti Cour de cassationiin, ja se väitti ensinnäkin niiden lähioikeuksien osalta, joiden haltijat eivät ole antaneet kyseisiä oikeuksiaan Uradexin hallinnoitaviksi, että lain 53 §:stä ja direktiivin 9 artiklasta seuraa, ettei hallinnoinnissa, johon yhteisvalvontajärjestöä pidetään oikeutettuna, ole kyse ainoastaan korvauksien perinnästä vaan että kyseisissä säännöksissä yhteisvalvontajärjestölle annetaan myös

edelleenlähetystä koskeva oikeus. Lisäksi tämä järjestö käyttää Uradexin mukaan tällaista oikeutta myös silloin, kun kyse on audiovisuaalisista esityksistä, sillä mainituissa säännöksissä ei tehdä eroa sen mukaan, onko edelleenlähetystä koskeva oikeus luovutettu kolmannelle vai ei.

18 Tässä tilanteessa Cour de cassation päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko – – direktiivin – – 9 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että kun yhteisvalvontajärjestöä pidetään oikeutettuna hallinnoimaan sellaisen tekijänoikeuden tai lähioikeuden haltijan oikeuksia, joka ei ole antanut oikeuksiaan yhteisvalvontajärjestön hallinnoitaviksi, tällä yhteisvalvontajärjestöllä ei ole toimivaltaa käyttää kyseisen haltijan oikeutta myöntää kaapelilähetystoiminnan harjoittajalle lupa lähetyksen kaapeleitse tapahtuvaan edelleenlähetykseen tai evätä se, koska sille kuuluu vain mainitun haltijan raha-asioihin liittyvien oikeuksien hallinnointi?"

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

19 Direktiivin 8 artiklan 1 kohdasta ja sen johdanto-osan 27 perustelukappaleesta ilmenee, että kaapelilähetystoiminnan harjoittaja voi edelleenlähettää kyseessä olevia lähetyksiä ainoastaan, jos se saa sopimusten perusteella kyseisten oikeuksien kaikkien haltijoiden luvan eli sekä niiden oikeudenhaltijoiden luvan, jotka ovat antaneet oikeutensa yhteisvalvontajärjestön hallinnoitaviksi, että niiden oikeudenhaltijoiden luvan, jotka eivät ole näin tehneet. Oikeudenhaltijat saavat lähtökohtaisesti tämän luvan antamisen vastineena korvauksen.

20 Jotta kaapelilähetystoiminnan harjoittajat voivat olla varmoja siitä, että ne ovat tosiasiallisesti saaneet kaikki oikeudet, jotka liittyvät edelleenlähetettyihin ohjelmiin,

ja sen varmistamiseksi, etteivät tiettyjä ohjelmien osia koskevia oikeuksia saaneet ulkopuoliset oikeuksiaan käyttäessään voi vaarantaa sopimusjärjestelyjen, joiden nojalla annetaan lupa mainittujen ohjelmien edelleenlähetykseen, toimivuutta, direktiivin 9 artiklan 1 kohdassa on kuitenkin oikeusvarmuuden vuoksi säädetty, että mainitut oikeudenhaltijat voivat käyttää edelleenlähetystä koskevaa oikeutta ainoastaan yhteisvalvontajärjestön välityksellä. Tällä tavoin direktiivissä rajoitetaan niiden oikeussubjektien lukumäärää, joiden kanssa kaapelilähetystoiminnan harjoittajien on neuvoteltava saadakseen edelleenlähetystä koskevan luvan erityisesti korvausta vastaan, ja samalla kuitenkin kunnioitetaan kaikkien oikeudenhaltijoiden tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia.

21 Direktiivin 9 artiklan 2 kohdassa säädetään tässä yhteydessä, että kun tekijänoikeuksien tai lähioikeuksien haltija ei ole antanut oikeuksiaan yhteisvalvontajärjestön hallinnoitaviksi, yhteisvalvontajärjestöä, joka valvoo samaan lajiin kuuluvia oikeuksia, pidetään oikeutettuna hallinnoimaan tämän oikeudenhaltijan oikeuksia. Siten tässä säännöksessä ainoastaan konkretisoidaan tällaista oikeudenhaltijaa koskevan erityistapauksen osalta sitä sääntöä, josta säädetään kyseisen 9 artiklan 1 kohdassa.

22 Lisäksi kun direktiivin 9 artiklan 2 kohdassa säädetään, että yhteisvalvontajärjestöä pidetään oikeutettuna hallinnoimaan "hänen oikeuksiaan", siihen ei sisälly rajoitusta oikeudenhaltijan oikeuksien hallinnoinnin laajuuden osalta. Siten kyseisen säännöksen sanamuodosta ei ilmene, että tällaisen hallinnoinnin olisi rajoituttava ainoastaan raha-asioihin liittyvien oikeuksien hallinnointiin eikä se saisi ulottua edelleenlähetystä koskevaan oikeuteen.

23 Lisäksi direktiivin 9 artiklan otsikko "Kaapeleitse tapahtuvaa edelleenlähetystä koskevan oikeuden käyttö" merkitsee, että kaikki tämän artiklan säännökset koskevat nimenomaan tällaista oikeutta.

24 On kuitenkin lisäksi huomautettava pääasian osalta, että kuten direktiivin johdantoosan 28 perustelukappaleessa täsmennetään, direktiivi ei ole esteenä edelleenlähetystä koskevan oikeuden siirtämiselle. Tämä siirto voi kuitenkin tapahtua sekä sopimuksen että lakiin perustuvan olettaman perusteella. Siten direktiivi ei ole esteenä sille, että tekijä, esiintyvä taiteilija tai tuottaja menettää lain 36 §:n 1 momentin kaltaisen kansallisen säännöksen nojalla tätä oikeutta koskevan direktiivin 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun oikeudenhaltijan asemansa sillä seurauksella, että kaikki tämän säännöksen nojalla olemassa olevat oikeussuhteet hänen ja yhteisvalvontajärjestön välillä katkeavat.

25 Edellä esitetyn perusteella kysymykseen on vastattava, että direktiivin 9 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että kun yhteisvalvontajärjestöä pidetään oikeutettuna hallinnoimaan sellaisen tekijänoikeuden tai lähioikeuden haltijan oikeuksia, joka ei ole antanut oikeuksiaan yhteisvalvontajärjestön hallinnoitaviksi, tällä yhteisvalvontajärjestöllä on toimivalta käyttää kyseisen haltijan oikeutta myöntää kaapelilähetystoiminnan harjoittajalle lupa lähetyksen kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen tai evätä se, ja mainitun järjestön suorittama oikeuksien hallinnointi ei näin ollen rajoitu kyseisen oikeudenhaltijan raha-asioihin liittyvien oikeuksien hallinnointiin.

Oikeudenkäyntikulut

26 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta 27 päivänä syyskuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/83/ETY 9 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että kun yhteisvalvontajärjestöä pidetään oikeutettuna hallinnoimaan sellaisen tekijänoikeuden tai lähioikeuden haltijan oikeuksia, joka ei ole antanut oikeuksiaan yhteisvalvontajärjestön hallinnoitaviksi, tällä yhteisvalvontajärjestöllä on toimivalta käyttää kyseisen haltijan oikeutta myöntää kaapelilähetystoiminnan harjoittajalle lupa lähetyksen kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen tai evätä se, ja mainitun järjestön suorittama oikeuksien hallinnointi ei näin ollen rajoitu kyseisen oikeudenhaltijan raha-asioihin liittyvien oikeuksien hallinnointiin.

Allekirjoitukset